

Ewa Radecka
Assistant Professor, Phd, Faculty of
Law and Administration, Institute of Law,
University of Silesia in Katowice

GREENWASHING JAKO WYZWANIE DLA PRAWA OCHRONY ŚRODOWISKA I PRAWA KONSUMENCKIEGO – DOŚWIADCZENIA UNII EUROPEJSKIEJ W KONTEKŚCIE REFORM SYSTEMU PRAWA UKRAINY

Celem referatu jest ukazanie regulacji Unii Europejskiej dotyczących *greenwashingu* jako doświadczenia międzynarodowego istotnego dla procesów reformy systemu prawnego Ukrainy, w szczególności w kontekście zbliżania do *acquis* Unii Europejskiej oraz budowy wiarygodnych ram prawnych dla powojennej odbudowy gospodarczej.

Greenwashing stanowi jedno z najpoważniejszych współczesnych wyzwań regulacyjnych na styku prawa ochrony środowiska oraz prawa konsumenckiego. Definityjne ujęcie tego zagadnienia jest problematyczne [1], w szczególności ze względu na brak legalnej definicji tego pojęcia. Ponadto występują trudności w weryfikacji deklaracji ekologicznych, które często posługują się ogólnikowymi i nieprecyzyjnymi sformułowaniami [2].

Jedno z przyjmowanych w literaturze ujęć *greenwashingu* odnosi się do praktyk przedsiębiorstw polegających na tworzeniu wizerunku produktów lub usług jako przyjaznych dla środowiska, mimo że rzeczywisty wpływ tych działań na środowisko jest znikomy, niepewny lub wręcz negatywny [3].

W odpowiedzi na narastającą skalę tego problemu Unia Europejska rozwija wielopoziomowe ramy prawne przeciwdziałania *greenwashingowi*. Skala i złożoność *greenwashingu* sprawiają, że problem ten wykracza poza tradycyjne instrumenty ochrony środowiska, stając się jednocześnie wyzwaniem dla uczciwości rynku oraz ochrony interesów konsumentów [8].

Z perspektywy prawa ochrony środowiska *greenwashing* prowadzi do osłabienia skuteczności instrumentów służących realizacji celów środowiskowych i klimatycznych, w szczególności poprzez zniekształcanie sygnałów rynkowych promujących zrównoważone produkty i technologie [9].

Jednocześnie *greenwashing* stanowi klasyczny przykład nieuczciwej praktyki rynkowej, naruszającej prawa konsumentów do rzetelnej, jasnej i weryfikowalnej informacji. Konsument, podejmując decyzję zakupową w oparciu o nieprawdziwe lub nieprecyzyjne oświadczenia środowiskowe, zostaje pozbawiony możliwości racjonalnego wyboru, co podważa fundamenty ochrony konsumenckiej.

Przeciwdziałanie *greenwashingowi* wymaga podejścia interdyscyplinarnego, łączącego instrumenty charakterystyczne dla różnych gałęzi prawa oraz uwzględniającego zarówno cele środowiskowe, jak i mechanizmy funkcjonowania rynku wewnętrznego.

Unia Europejska rozwija swoje podejście do *greenwashingu* stopniowo, początkowo opierając się głównie na instrumentach prawa konsumenckiego, a następnie rozszerzając zakres regulacji o nowe obszary związane z komunikacją środowiskową i sprawozdawczością przedsiębiorstw.

Kluczową rolę w zwalczaniu *greenwashingu* odgrywa dyrektywa w odniesieniu

do wzmocnienia pozycji konsumentów w procesie transformacji ekologicznej poprzez lepszą ochronę przed nieuczciwymi praktykami oraz lepsze informowanie [4].

Istotnym krokiem w kierunku usystematyzowania regulacji *greenwashingu* był projekt dyrektywy w sprawie oświadczeń środowiskowych (tzw. *Green Claims Directive*) [5], który zmierzał do wprowadzenia wymogów dotyczących weryfikowalności, precyzji i porównywalności deklaracji środowiskowych. Regulacja ta miała na celu ograniczenie arbitralności komunikacji marketingowej oraz wzmocnienie zaufania konsumentów do oznaczeń i deklaracji „zielonych”. Projekt dyrektywy ostatecznie nie został przyjęty [6].

Uzupełnieniem powyższych instrumentów są regulacje dotyczące sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (CSRD) [7], które pośrednio wpływają na przeciwdziałanie *greenwashingowi* poprzez zwiększenie transparentności działań przedsiębiorstw i ich wpływu na środowisko. W rezultacie unijne podejście do *greenwashingu* nabiera coraz bardziej systemowego charakteru, obejmując zarówno relacje przedsiębiorca–konsument, jak i szerszy kontekst funkcjonowania rynku.

Unijne regulacje dotyczące *greenwashingu* mogą stanowić istotny punkt odniesienia dla reform systemu prawnego Ukrainy, zwłaszcza w kontekście procesu zbliżania do *acquis* Unii Europejskiej oraz odbudowy gospodarki w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju. Przeciwdziałanie *greenwashingowi* ma bowiem znaczenie nie tylko dla ochrony konsumentów i środowiska, lecz także dla budowy wiarygodnych ram prawnych sprzyjających inwestycjom i uczciwej konkurencji.

Doświadczenia UE pokazują, że skuteczna regulacja *greenwashingu* wymaga nie tylko przyjęcia odpowiednich norm materialnych, lecz także zapewnienia ich efektywnej egzekucji oraz odpowiedniego zaplecza instytucjonalnego. „Transplantacja” unijnych rozwiązań do systemów prawnych państw znajdujących się w procesie transformacji powinna zatem uwzględniać lokalne uwarunkowania, w tym zdolności administracyjne i poziom świadomości rynkowej.

Z perspektywy reform systemowych *greenwashing* może być postrzegany jako obszar, w którym prawo pełni funkcję integrującą różne cele polityk publicznych – ochronę środowiska, ochronę konsumenta oraz stabilność rynku. Analiza unijnych doświadczeń pozwala zidentyfikować zarówno potencjał, jak i ograniczenia takiego podejścia.

Greenwashing stanowi złożone wyzwanie regulacyjne, ujawniające potrzebę spójnego i wielopoziomowego podejścia, przy czym doświadczenia Unii Europejskiej – wskazujące na ewolucję od fragmentarycznych instrumentów prawnych ku coraz bardziej kompleksowym ramom regulacyjnym obejmującym komunikację rynkową oraz transparentność działalności przedsiębiorstw – mogą stanowić wartościowe doświadczenie międzynarodowe dla reform systemu prawnego Ukrainy, choć ich adaptacja wymaga ostrożności i uwzględnienia lokalnych uwarunkowań, a samo zjawisko *greenwashingu* jawi się jako test spójności i skuteczności systemu prawnego w realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

LITERATURA:

1. I. Przybojewska, *Greenwashing* w kontekście unormowań prawnych, *Prawne Problemy Górnictwa i Ochrony Środowiska* 1/ 2022, s. 1–26; B. Fert, *Nierzetelny*

marketing ekologiczny (*greenwashing*) – opis zjawiska i próba jego kwalifikacji prawnej, *Przegląd Prawa Ochrony Środowiska* 2/ 2015, s. 235–250.

2. A. Delmas, V. Cuerel Burbano, *Greenwashing behaviours: Causes, taxonomy and consequences based on a systematic literature review*, *Journal of Business Economics and Management* 1/2011, t. 12, s. 1492–1493.

3. Wypada odnotować, że występują również inne ujęcia. W literaturze przedmiotu wymienia się przynajmniej kilkanaście jego odmian. Są to przykładowo: ukryte koszty (*hidden trade-off*); brak dowodów (*no proof*); naukowy żargon (*gobbledygook*), *greencrowding*. Zob. szerzej: <https://www.lex.pl/greenwashing-co-to-jest-ekosciema-rodzaje-i-przyklady-dyrektywa-ue-a-prawo-polskie,37855.html>, dostęp: 18.01.2026 r.

4. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/825 z dnia 28 lutego 2024 r. w sprawie zmiany dyrektyw 2005/29/WE i 2011/83/UE w odniesieniu do wzmocnienia pozycji konsumentów w procesie transformacji ekologicznej poprzez lepszą ochronę przed nieuczciwymi praktykami oraz lepsze informowanie, *Dz.U. L*, 2024/825, 6.3.2024.

5. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023PC0166&from=EN>, dostęp: 18.01.2026 r.

6. <https://akademiaesg.pl/baza-wiedzy/dyrektywa-green-claims-wycofana-koniec-walki-z-greenwashingiem-w-ue/>, dostęp: 18.01.2026 r.

7. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, *Dz.U. L* 322 z 16.12.2022.

8. L. Witek, Zjawisko *greenwashingu* a zachowania konsumentów, *Problemy Zarządzania, Finansów i Marketingu* t. 32/2013, s. 124-125.

9. Zob. więcej przykładów zachowań greenwashingowych: <https://archiwum-1rp-1pl-1of8w4mfp25e5.han.bg.us.edu.pl/artukul/1539949-Firmy-stosujace-ekoscieme-pod-lupa-organow-regulacyjnych.html>, dostęp: 18.01.2026 r.